

Stockholms universitet, rektor
106 91 Stockholm

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Teresa Edelman
8534
teresa.edelman@hsv.se
BESLUT

2012-04-13
Reg.nr 31-303-12

Verksamhetsförlagd utbildning inom lärarutbildningen vid Stockholms universitet

Anmälan

NN har anmält Stockholms universitet, institutionen för språkdidaktik, för att institutionen inte ha följt handlägningsrutiner under verksamhetsförlagd utbildning (VFU) inom lärarprogrammet. Hon blev underkänd på en VFU-period, som genomfördes höstterminen 2010 och var tvungen att göra en ny VFU-period under höstterminen 2011. Hon underkändes även på den perioden och får inte längre fortsätta sin utbildning. Hon meddelades första gången att hon var underkänd två månader efter avslutad VFU. Under den andra VFU-perioden meddelades hon måndagen veckan efter avslutad VFU. Risken för underkännandet hade aldrig påtalats under pågående VFU.

I sin anmälan har hon hänvisat till kompendiet *Från nybörjare till kompetent lärare* utgivet av Stockholms universitet. I kompendiet beskrivs handlägningsrutiner vid risk för underkännande av VFU. Hennes ombud på studentkåren visade henne detta kompendium i januari 2012. NN tycker att hon borde ha fått denna information i början av kursen. Hon har beskrivit händelseförloppet på följande sätt.

Den första VFU-perioden

Hon genomförde en sex veckors VFU under perioden den 11 oktober – den 26 november 2010. Måndagen den 22 november 2010, alltså under sista VFU-veckan, kom kursläraren från Stockholms universitet och lyssnade på en lektion. Efteråt ägde trepartssamtalet rum. Kursläraren hade synpunkter på hennes undervisning. Hon hade ett lektionstillfälle kvar torsdagen den 25 november då hon hade samma lektion med en annan grupp. Hennes handledare på skolan var med under den lektionen och fann att hon följde de råd hon fått av kursläraren. Hon skickade fältstudiedokumentationen till sin kurslärare och opponent i god tid innan den 6 december 2010. Den 27 januari 2011 märkte hon att betyget för

VFU-kursen inte skrivits in. Hon kontaktade kursläraren som sade att hon inte hade fått någon VFU-rapport. Handledaren påstod dock att rapporten hade skickats. Den 8 februari 2011 kontaktade NN rektorn på skolan där hon fullgjort VFU. Detta resulterade i att hon den 11 februari fick ett telefonsamtal från kursläraren som talade om att hon fått rapporten och att NN hade underkänts. NN blev förvånad eftersom det inte någon gång under VFU-perioden påtalats att hon var på väg att underkännas.

Den 22 februari 2011 hade hon ett möte med kursläraren och studierektorn på institutionen för språkdidaktik. Hon fick då se VFU-rapporten. Institutionens representanter föreslog att hon skulle göra om perioden i en annan skola. Hon undrade om hon hade rätt att överklaga. Man hänvisade henne till studentkåren och hennes rätt till omprövning. Den 7 mars 2011, efter diverse kontakter med studentkåren, skrev hon ett brev till ombudet på studentkåren, rektor vid Stockholms universitet och den ansvariga för likabehandlingsfrågor vid universitetet. Brevet beskrev hennes VFU och hur hon blivit informerad om underkännandet. Den 5 maj 2011 fick hon ett brev från rektor med följande slutsatser. Det fanns brister i institutionens hantering av VFU-perioden samt bedömningen av VFU-perioden, men kursläraren på institutionen för språkdidaktik har talat med rektor och sagt att NN är villig att göra om VFU-perioden. Ärendet lämnades därför utan åtgärd.

Den 13 maj 2011 hade hon ett möte med kursläraren, studierektorn och ett ombud från studentkåren. Hon motsatte sig upprepning av VFU-perioden men institutionen bestämde att hon skulle göra om perioden och få en ny examinator.

Den andra VFU-perioden

Den 20 september 2011 informerades hon om en ny VFU-plats i en annan kommun. VFU-perioden var planerad till v. 45-50. I VFU-dokumentationen från institutionen för språkdidaktik till handledaren står det: "Det är av största vikt att du som handledare kontaktar oss omgående om du känner tveksamheter kring studentens duglighet eller lämplighet. Då har vi chansen att stötta i tid och att ev göra fler besök".

Den nya handledaren närvarade dock inte på hennes lektioner eftersom hon inte var engelsklärare. Hon hade lektioner i tre andra klasser med två andra lärare närvarande. Efter varje lektion bad hon om kommentarer och lärarna sade att lektionerna var bra. I sin handledares klass fungerade hon mer som extra-lärare. Den 7 december 2011 kom kursläraren från institutionen för språkdidaktik till skolan för att titta på en lektion. Hennes handledare var också med och såg för första gången en av hennes lektioner. Efteråt hade de trepartssamtal. Kurslärarens och handledarens synpunkter var följande.

- De tyckte att hon har välplanerade och strukturerade lektioner.
- De var oroade över hennes ledarroll och tyckte att hon måste ta ett tydligare ledarskap. Kursläraren gav konkreta råd om kroppsspråk.

- De diskuterade två mail från föräldrar i hennes handledares klass angående en konflikt. Hon tyckte det var bra att det kommit upp nu eftersom syftet med VFU är att hon ska lära och det är ju viktigt att kunna bemöta eventuella konflikter med föräldrar.
- Under de två lektionstillfällena hon hade kvar skulle hon utveckla sina ledaregenskaper.

Hennes handledare var inte med på någon av de två sista lektionerna. Under den 1:a lektionen var en vikarie närvarande och under den 2:a lektionen engelskläraren.

Den 8 december 2011 fick hon ett mail från studierektorn på institutionen för språkdidaktik. Studierektorn kallade till ett möte den 14 december. Handledaren var inte kallad och hade inte fått någon information om detta möte. Hon själv svarade att hon inte kunde komma eftersom hon hade lektion den dagen. Mötet genomfördes den 19 december. Måndagen denna dag, när hennes VFU-period var avslutad åkte hon till skolan för att skriva på och hämta sin VFU-rapport. Hennes handledare ville ha helgen på sig att fylla i rapporten. Handledaren underkände henne. Eftersom hon inte höll med om handledarens utlåtande skrev hon inte under.

Inte heller denna gång hade alltså risken för underkännande direkt påtalats under pågående VFU. Hon har frågat engelsklärarna i de klasser där hon undervisat hur de upplevt lektionerna och de har tyckt att det var OK. De har aldrig kommenterat särskilt mycket. Samma dag, den 19 december 2011, hölls mötet med studierektorn på institutionen för språkdidaktik och hennes ombud från studentkåren. En VFU-samordnare samt den examinerande kursläraren var också närvarande. Mötet resulterade i att hon inte godkändes på kursen. Hon är därför inte berättigad att fortsätta lärarutbildningen. I annat fall hade hon haft tre och en halv terminer kvar.

NNs sammanfattande synpunkter

I kursplanen för kursen står det att VFU-period bara kan upprepas en gång. Vad hon förstår borde hon ha rätt att upprepa sin VFU en 3:e gång eftersom handlägningsrutiner vid risk för underkännande av VFU inom lärarprogrammet vid Stockholms universitet inte har följts. Hon har aldrig vidtalats under pågående VFU att det funnits risk för underkännande. Samtal angående risk för underkännande har inte initierats och hon har inte heller tagit del av någon skriftlig sammanfattning från kursläraren, vilken hon tydligen skulle underteckna ifall sådant samtal ägt rum. Därför har inte heller stödinsatser diskuterats. I fall kurslärare och handledare har varit i kontakt med varandra så har hon inte informerats. De inom kursen obligatoriska trepartssamtalen har ägt rum sista eller näst sista veckan av VFU-perioden, och resulterat i mer konkreta råd angående kroppsspråk och lektionsupplägg.

Hon undrar i vilken utsträckning det är möjligt att få kompensation för bristande handlägningsrutiner. Hon har läst fem terminer och är godkänd på alla

kurser och VFU-perioder, utom denna 6-veckors period, men dessa kurser kommer inte att kunna ingå i en examen eftersom hon inte får fortsätta på lärarprogrammet. Hon har också fått information om att hon skulle kunna söka på nytt och läsa om alla kurser. Eftersom lärarutbildningen ändras från och med 2012 är det osäkert om hon skulle kunna tillgodoräkna sig de genomgångna kurserna. Hon ifrågasätter även den informationen.

Yttrande från Stockholms universitet

Stockholms universitet har uppgett i huvudsak följande. Universitetet medger att det brast i rutinerna vid NNs första VFU-period höstterminen 2010 vilket är ytterst beklagligt. Universitetet har därvid hänvisat till den utredning som universitetet gjorde våren 2011 där universitetet konstaterade att det funnits brister i hanteringen men att institutionen lovade att åtgärda dessa brister och bättre följa rutinerna.

Beträffande hanteringen av den andra VFU-perioden höstterminen 2011 anser universitetet att rutinerna har följts. Samtal har hållits med NN där risken för underkännande har påtalats, anteckningar har förts och delgetts henne.

Universitetet har härvid hänvisat till studierektorns kommentarer till NNs anmälan och det underlag som institutionen har inkommit med till rektorn under utredningens gång samt kurslärarens kommentarer till anmälan.

I sina kommentarer till anmälan har studierektorn anfört bl.a. följande.Handledaren har haft kontinuerliga samtal med NN. Kursläraren kontaktades. Under trepartssamtalet den 7 december 2011 tydliggjorde kursläraren risken för underkännande. Eftersom bristerna var generella och knutna till förståelse och insikt om elevernas behov och arbetssituation inriktades stödinsatserna i första hand på att medvetandegöra NN om innebörden av lärandemålen i VFU:n. Det handlade alltså inte om lärandemål som kunde fyllas genom att ha ytterligare en lektion, utan snarare om förhållningssätt gentemot elever och kolleger. Handledaren har i samtal berättat om att det var svårt att få NN att inse konsekvenserna av hennes brist på interaktion med eleverna och mot slutet av VFU-perioden såg hon därför till att någon annan person ur arbetslaget var närvarande, eller rektorn, för att kunna bekräfta det som hade sagts under samtalen. Den 8 december skickades kallelsen till samtal om examination av VFU:n som skulle äga rum den 14 december. NN meddelades alltså om risken för underkännande den 7 december och fick en kallelse av studierektor dagen därpå med anledning av detta.

Beträffande NNs synpunkter på handledning har studierektorn anfört bl.a. följande. I arbetslaget ingick lärare med behörighet i engelska, som handledde NN. Ansträngningar hade gjorts för att hitta en VFU-placering med lärare i engelska åt

NN, men hon var inte beredd att ta den placering som till sist hade ordnats. NN har inte problem med sina kunskaper i engelska utan snarare med ett didaktiskt förhållningssätt och ledarskapsrollen. Detta har arbetslaget kunnat ge stöd i. Att bara reducera bristerna till några punkter som går att åtgärda ger inte en rättvis bild av NNs resultat under VFU:n.

Slutligen har studierektorn uppgett att handledaren var informerad om mötet den 14 december 2011 men inte kunde komma.

Kursläraren har kommenterat anmälan på följande sätt. Risker för underkännande påtalades tydligt vid mötet (trepårtssamtalet) som hölls den 7 december 2011. Samtalet sammanfattades skriftligt och NN tog del av dessa anteckningar den 19 december 2011.

Universitetet konstaterar att antalet VFU-perioder har begränsats till två i kursplanen. Eftersom NN har underkänts två gånger på sin VFU har hon inte rätt att genomföra en tredje omgång.

Svar från NN

NN har vidhållit att hon aldrig har tagit del av något dokument där risken för underkännande har påtalats. Enligt universitetets handläggningsrutiner vid risk för underkännande ska studenten, handledaren och kursläraren ha ett möte där ett dokument om stödåtgärder upprättas. Åtgärderna ska noteras skriftligt av kursläraren. Dokumentet ska sedan skrivas under av studenten. Detta är alltså inte samma sak som trepartssamtal och underskrift av VFU-dokumentationen. Det är inte heller samma sak som möte med studierektor, kurslärare och VFU-samordnare efter avslutade VFU-perioder eller under sista veckan där studenten blir upplyst om att hon underkänts. Vid ett möte på grund av risk för underkännande ska kursläraren, handledaren och studenten närvara. Syftet med ett sådant möte är att upprätta ett skriftligt dokument om stödåtgärder som studenten ska skriva under.

I mailet som skickades till henne den 8 december av studierektorn på institutionen för språkdidaktik kallades hon bara till ett möte. Handledaren kallades inte. Detta möte ägde rum efter avslutad VFU-period och något dokument med stödåtgärder upprättades inte.

Det måste väl även finnas rimlig tid kvar av VFU-perioden för att studenten skall kunna utveckla sin undervisning i enlighet med anvisningarna.

Under den andra VFU-perioden fick kursläraren hennes schema per mail den 9 november 2011. Kursläraren hade kunnat boka in ett besök tidigare. Vare sig handledaren eller kursläraren närvarade på hennes sista två lektioner. De hade därför inte möjlighet att bedöma hur hennes undervisning hade utvecklats. Under en lektion närvarade en vikarie och under den andra och sista lektionen en

engelsklärare. Dessa två engelsklärare som närvarade under hennes lektioner framförde aldrig någon kritik. Under den första VFU-perioden närvarade handledaren under den enda lektion som var kvar och tyckte att hon följt råden från kursläraren.

Meddelanden från handledaren angående samtal med henne är irrelevanta eftersom dessa är helt subjektiva och inte resulterat i något möte där stödåtgärder diskuterats och någon handlingsplan upprättats. Detta gäller även inlägg från föräldrar. Inte heller här har något möte med föräldrar ägt rum eftersom handledaren inte ansåg att det var lämpligt.

Det finns inte något dokument med upprättade stödåtgärder från någon av VFU perioderna varför underkännande och bedömning saknar grund. Inte heller från möten med studierektorn, kursläraren och – vid andra VFU-perioden – VFU-samordnaren finns diarieförda underskrivna protokoll utan endast studierektors minnesanteckningar. Varför har då universitetet handläggningsrutiner som inte följs? Hon anser att hon bör få fortsätta lärarutbildningen och att hon ska få ta del av ett dokument med beslutade stödåtgärder.

Stockholms universitet har svarat att universitetet inte har något ytterligare att anföra utan hänvisat till sitt yttrande med bilagor.

Högskoleverkets bedömning

I 6 kap. 21 § högskoleförordningen anges följande om antal prov m.m.

Om en högskola begränsar det antal tillfällen som en student får genomgå prov för att få godkänt resultat på en kurs eller del av en kurs, skall antalet tillfällen bestämmas till minst fem. Om godkänt resultat på en kurs eller del av en kurs förutsätter att studenten genomgått praktik eller motsvarande utbildning med godkänt resultat, skall antalet praktik- eller motsvarande utbildningsperioder bestämmas till minst två.

Enligt Högskoleverkets mening bör det ankomma på institutioner som begränsar antalet prov- och praktiktillfällen att erbjuda studenterna stödåtgärder för att i möjligaste mån förhindra att studenter tvingas avbryta sin utbildning (se Högskoleverkets rapport 2008:36 R *Rättssäker examination*, s. 34).

Av institutionens för språkdidaktik kursplan för engelska II för skolår F-6, 30 högskolepoäng, framgår att i kursen ingår VFU om 9 högskolepoäng och att studenter som underkänns i ordinarie VFU har rätt att genomgå ytterligare en VFU-period, dock inte fler än två VFU-perioder sammanlagt.

I utbildningsplanen för lärarprogrammet vid Stockholms universitet anges bl.a. följande beträffande VFU. En del av bedömningen av studentens professionsutveckling sker genom s.k. trepartssamtal. Dessa samtal förs mellan

studenten, en universitetslärare och partnersområdets representant. Samtalen genomförs 2-3 gånger under utbildningstiden.

I universitetets handbok för studenter, VFU-handledare och universitetslärare *Från nybörjare till kompetent lärare* (för 2001 års lärarutbildning) anges följande under rubriken *Handläggningsrutiner vid risk för underkännande av VFU*:

Uppstår tveksamhet om studentens möjligheter att med godkänt resultat fullfölja VFU-delen i en kurs gäller följande. VFU-handledaren vid den skola där studenten genomför sin VFU vidtalar studenten för samtal om situationen och kontaktar därefter kursläraren vid Stockholms universitet. Alternativt kan kursläraren ta kontakt med VFU-handledaren för att initiera samtal. Kursläraren kallar studenten och VFU-handledaren till samtal. Under samtalet ska behovet av stödåtgärder identifieras och fastställas i syfte att skapa förutsättningar för studenten att klara kursens krav. Kursläraren ansvarar för att en skriftlig sammanfattning görs av samtalet samt att studenten genom sitt undertecknande bekräftar att han/hon har tagit del av denna sammanfattning. Den skriftliga sammanfattningen diarieförs av kursansvarig institution och tillställs studenten, VFU-handledare och examinator/kursansvarig lärarutbildare.

Högskoleverket gör följande bedömning.

Att vägra en student fler provtillfällen på en kurs innebär normalt att studenten måste avbryta sin utbildning. Högskoleverket har därför i flera av sina tillsynsrapporter framhållit att institutioner som begränsar antalet prov- och praktiktillfällen bör erbjuda studenterna stödåtgärder för att i möjligaste mån förhindra detta.

Högskoleverket anser att Stockholms universitet har bra handläggningsrutiner vid risk för underkännande av VFU inom lärarutbildningen.

Handläggningsrutinerna anger att studenten ska kallas till ett samtal där ”behovet av stödåtgärder identifieras och fastställs i syfte att skapa förutsättningar för studenten att klara kursens krav.” Det ligger i sakens natur att ett sådant samtal bör hållas vid en sådan tidpunkt att det är möjligt för studenten att ändra sitt agerande så att VFU:n kan godkännas. I detta fall har samtalet ägt rum då relativt kort tid återstod av VFU-perioden. Detta är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att NN redan hade underkänts en gång och att universitetet i samband med detta pekade på brister i institutionens hantering av NNs VFU. Stockholms universitet har uppgett att det anser att handläggningsrutinerna vid risk för underkännande har följts vid den andra VFU-perioden. Högskoleverket delar inte den uppfattningen, eftersom några stödåtgärder inte har identifierats och fastställts på det sätt som rutinerna anger. Universitetet ska kritiseras för att det inte följt sina egna rutiner. Bristerna har inneburit att NN inte kan anses ha fått det stöd hon

behövt. Mot denna bakgrund anmodar Högskoleverket Stockholms universitet att senast den 2 maj 2012 redovisa vilka åtgärder verkets uttalanden föranleder när det gäller NNs utbildning vid universitetet.

På Högskoleverkets vägnar

Christian Sjöstrand
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia för kännedom:
NN